Ympäristöministeriö, ympäristöneuvos Mikko Kuusinen

Muistio: ympäristövaliokunnan kuuleminen vanhojen metsien kriteereistä 13.9.2024

EU:n Biodiversiteettistrategiassa 2020 ”Luonto takaisin osaksi elämäämme” tavoitellaan kaikkien jäljellä olevien luonnontilaisten metsien (primary forests) ja vanhojen metsien (old-growth forests) tiukkaa suojelua EU:n jäsenvaltioissa. Komissio julkaisi 21.3.2023 ohjeistuksen: “EU:n luonnontilaisten ja vanhojen metsien määrittelyä, kartoitusta, seurantaa ja tiukkaa suojelua koskevat komission suuntaviivat” (EU:n komissio 2023). Jäsenvaltioiden odotetaan käyttävän tätä ohjeistusta kohteiden määrittelyyn, kartoitukseen ja tiukkaan suojeluun. Määritelmät tuli tehdä jäsenvaltioissa ohjeen mukaan vuoden 2023 loppuun mennessä.

Komission ohjeen mukaan vanhan metsän tunnistamisessa käytettävien kansallisten menetelmien tulee perustua ohjeessa olevaan indikaattoriluetteloon ja olla yhdenmukaisia yhteisen määritelmän kanssa. Lisäksi kansallisten menetelmien tulee pohjautua tieteeseen, menetelmien tulee olla avoimesti laadittuja ja julkisesti saatavilla, ja menetelmät tulee harmonisoida kunkin luonnonmaantieteellisen alueen jäsenvaltioiden kesken.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman ”Vahva ja välittävä Suomi” mukaan hallitus suojelee jäljellä olevat kansalliset kriteerit täyttävät valtion luonnontilaiset, vanhat metsät.

Ympäristöministeriö rahoitti kansallisten kriteerien määrittelyn tieteelliseksi pohjaksi Suomen ympäristökeskuksen (Syke) ja Luonnonvarakeskuksen (Luke) yhdessä toteuttaman hankkeen ”Luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät Suomessa: EU:n komission ohjeet ja kansallinen tarkastelu”. Hankkeen loppuraportti julkaistiin 9.2.2024. Siinä on tarkasteltu etenkin pohjoismaisiin tieteellisiin tutkimuksiin perustuen luonnontilaisten metsien ikiä sekä kuolleen puun määrää ja osuutta elävästä puustosta eri kasvupaikkatyypeillä ja metsäkasvillisuusvyöhykkeissä. Valtakunnan metsien inventointien (VMI) aineistoista on laskettu potentiaalisia pinta-aloja erilaisille vanhan metsän iän kynnysarvoille hyödyntämällä samalla inventoinnin luonnontilaisuusluokan arvioinneista lahopuujatkumoa.

Valtioneuvosto valmisteli lausuttavana olleen ehdotuksen Suomessa käytettäville kriteereille. Valmistelussa otettiin huomioon komission ohjeistus, jonka mukaan kansallisten kriteerien tulee perustua tieteelliseen tietoon. Esitystä tehtäessä perehdyttiin edellä mainitun Syken ja Luken yhteishankkeen tulosten lisäksi myös muihin käytettävissä olleisiin aineistoihin, kuten luonnonmetsätyöryhmän valtion metsien kartoitusten tuloksiin ja kriteereihin sekä METSO-ohjelman luonnontieteellisiin valintaperusteisiin siltä osin, kun ne sopivat EU:n komission julkaisemaan ohjeistukseen.

Lausunto luonnokseen pyydettiin seuraavilta tahoilta: BirdLife, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Etämetsänomistajien liitto ry, Greenpeace Norden, Helsingin yliopisto, Hämeen ELY-keskus, Ilmastopaneeli, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Kaakkois-Suomi ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, KEHA-keskus, Keski-Suomen ELY-keskus, Suomen Kuntaliitto, Lapin ELY-keskus, Luonnonvarakeskus, Luomus, Luontoliitto, Luontopaneeli, Luonnonvara-alan yhteistyöjärjestö LUVA, Maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Metsäalan asiantuntijat ry, Metsähallitus, luontopalvelut, Metsäteollisuus ry, Natur och Miljö, Oulun yliopisto, Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Savon ELY-keskus, Saamelaiskäräjät, Sahateollisuus ry, Satakunnan ELY-keskus, Suomen luonnonsuojeluliitto SLL, Suomen 4H-liitto, Suomen metsäkeskus, Suomen ympäristökeskus, Svenska lantbruksproducenternas

centralförbund r.f. SLC, TAPIO, Turun yliopisto, Työ- ja elinkeinoministeriö, Uudenmaan ELY-keskus, Valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen ELY-keskus ja WWF Suomi. Myös muiden kuin lausuntopyynnön jakelussa mainittujen tahojen oli mahdollista antaa lausunto kriteeriluonnoksesta.

Luonnos vanhojen metsien kriteereistä Suomessa oli lausunnoilla 11.6.2024–7.8.2024. Lausuntoja annettiin yhteensä 286 kappaletta. Näistä 255 kappaletta annettiin Lausuntopalvelu.fi -palvelussa ja loput toimitettiin ympäristöministeriön kirjaamoon. Lausuntopalvelu.fi on oikeusministeriön ylläpitämä palvelu ja kaikki siinä oleva sisältö (lausuntopyyntö ja siihen liittyvä materiaali sekä annetut lausunnot) ovat julkisia. Muut kuin yksityishenkilöiden antamat lausunnot löytyvät myös valtioneuvoston Hankeikkunasta: https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM014:00/2024.

Suurin osa lausunnon antajista antoi kriittistä palautetta kriteereistä ja halusi niiden muokkaamista. Erityisesti arvosteltiin liian tiukkoja kriteereitä suojeltavien alueiden puuston iälle sekä lahopuumäärälle. Tiukkojen kriteerien nähtiin johtavan siihen, että eteläisestä Suomesta ei käytännössä löydy kriteerit täyttäviä metsiä, ja luonnon monimuotoisuudelle arvokkaita metsiä jää erityisesti siellä suojelematta. Esitetyillä ikä- ja lahopuukriteereillä uudet suojelualueet painottuisivat pohjoiseen Suomeen, vaikka monimuotoisuuden suojelun tarpeen nähdään olevan Etelä-Suomessa suurempi. Ikä- ja lahopuumääräkriteerien lisäksi yleisesti kommentoitiin mm. suojelualueen minipinta-alaa liian korkeaksi ja kaivattiin puskurivyöhykkeitä suojelualueiden ympärille.

Useassa lausunnossa tuotiin esille toive METSO-ohjelman hyödyntämisestä edelleen vapaaehtoisen suojelun työvälineenä ja toivottiin ohjelmalle lisäresursseja. Yhteenveto lausuntopalautteesta löytyy täältä: https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM014:00/2024 .

Vanhan metsän kriteereistä on tarkoitus tehdä valtioneuvoston periaatepäätös kuluvan vuoden loppuun mennessä.